

การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง*

COMMUNICATION FOR PARTICIPATION IN THE CIRCULAR ECONOMY USAGE FOR MANAGING MARINE DEBRIS AT LIBONG ISLAND SUB - DISTRICT, TRANG PROVINCE

เพชรดา อ้อชัยภูมิ*, วิทยาทน ท่อแก้ว, กรรข ชันธบุญ, จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

Petchrada Orchaiyapoom*, Wittayatorn Tokeaw, Korrakoch Kantaboon, Jitarporn Suchivoraseth

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: petchrada14@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง เกี่ยวกับ 1) บริบทการสื่อสาร 2) การจัดการการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัย พบว่า 1) บริบทการสื่อสาร มีปัญหาขยะทะเล จำนวนมากในช่วงฤดูมรสุม ประชาชนมีความตื่นตัวและเข้าใจปัญหาร่วมกันแต่ขาดแผนและแนวทางปฏิบัติการสื่อสารเพื่อให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และพฤติกรรม 2) การจัดการการสื่อสาร ต้องวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารและ จัดประเด็นสารให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ และวิถีชีวิตของชุมชน มุ่งใช้สื่อที่มีอยู่แล้วและง่ายต่อการเข้าถึง ดำเนินงานการสื่อสารโดยใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก ติดตามผลการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมากำหนด กลยุทธ์และวิธีการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร มุ่งใช้กลยุทธ์การให้ความรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักในการจัดการ ขยะอย่างถูกวิธี ใช้กลยุทธ์โน้มน้าวใจเพื่อให้ค่อยตามและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ใช้กลยุทธ์ใช้สื่อบุคคล เสี่ยง ตามสาย ป้ายประกาศ เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างการรับรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และใช้กลยุทธ์การ สร้างภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล 4) แนวทางการพัฒนาการ สื่อสาร ด้วยการจัดตั้งคณะทำงานเป็นการเฉพาะ มีการกำหนดพันธกิจและเป้าหมายที่ชัดเจน นำบุคคลและกลุ่ม บุคคลต้นแบบมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร นำหลักการสื่อสารการตลาดมาใช้ และสร้างระบบประเมินผล ความสำเร็จของการสื่อสารทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

คำสำคัญ: การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม, การจัดการขยะทะเล, เศรษฐกิจหมุนเวียน, ตำบลเกาะลิบง

Abstract

The objectives of this research were to study communication to build public participation in a circular economy initiative for managing marine waste at Libong Island Sub - district in Trang Province in terms of: 1) context; 2) management; 3) strategies; and 4) approaches for developing better communication. This was qualitative research based on in - depth interviews to collect

data from 21 participants. The results showed that 1) context - there was a serious problem with marine waste in the monsoon season. The local residents were aware and understood the problem, but lacked a firm plan and operational guidelines on how to communicate effectively to inform people, change opinions and modify behavior. 2) Management - consisted of planning communication strategies, selecting topics to be communicated that matched the context of the problem, people's needs, and the people's way of life. The emphasis was on using existing types of media that were easy to access. Communication mainly used personal media. Evaluation was done on a regular basis to use the results in modifying strategies and tactics. 3) Strategies - build awareness and inform people so they would be conscious of the need to participate in waste management in the correct ways. The strategies aimed to persuade people to follow along and change their behavior. Personal media was used along with the public broadcast system, signs, websites, and online social media to build awareness and modify behavior. There was a strategy of building a network of allies from every sector to join in communications planning, operations and evaluation. 4) Approaches for development - an ad hoc working team should be established to set clearly - defined missions and goals. Role models and influencers should be recruited to help make the communications impactful. Marketing principles should be utilized. The communication evaluation system should be updated to collect more qualitative and quantitative data.

Keywords: Communication to Build Participation, Marine Waste Management, Circular Economy, Libong Island

บทนำ

ปัญหาจากขยะทะเลมีแนวโน้มเพิ่มความรุนแรงขึ้น โดยแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคอาเซียนสำหรับต่อสู้กับขยะทะเลในประเทศสมาชิกอาเซียน (2564 - 2568) ระบุว่า ขยะทะเลส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกและร้อยละ 80 เกิดจากกิจกรรมบนบกและชายฝั่งที่จัดการอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ขยะทะเลก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ (ASEAN Secretariat, 2021) นอกจากนี้ ปัญหาขยะทะเลมีลักษณะเป็นปัญหาข้ามพรมแดน ดังนั้น ทั่วโลกจึงให้ความสนใจและถูกยกระดับเป็นปัญหาเร่งด่วน โดยคาดการณ์ว่าหากประชาคมโลกเพิกเฉยไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะทะเล ภายในปี พ.ศ. 2593 หรือ ค.ศ. 2050 จะมีปริมาณขยะพลาสติกมากกว่าปลาในมหาสมุทร (World Economic Forum, 2016) ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการลดขยะเป็นศูนย์และจัดการขยะแบบเบ็ดเสร็จยั่งยืน ลดการปล่อยมลพิษและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก (พ.ศ. 2561 - 2573) รวมถึงจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 - 2565) เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการจัดการขยะพลาสติกของประเทศ โดยมีกลไกสำคัญ คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการขยะพลาสติกกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต่อมาในช่วงของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้นำหลักการจัดการสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการขยะให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ หลักการว่าด้วยระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) หลักการ 3R

(Reduce Reuse Recycle) การมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการขยะ (Public Private Partnership) การขยายขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิตตามหลักการ Extended Producer Responsibility (EPR) (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

เนื่องจากขยะทะเลส่วนใหญ่เป็นพลาสติกซึ่งสามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ ดังนั้นการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ ในการจัดการขยะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นแนวทางสำคัญตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570) ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเป็นหนึ่งในโมเดลเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า BCG Model หรือ Bio - Circular - Green Economy เศรษฐกิจชีวภาพ - เศรษฐกิจหมุนเวียน - เศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศระยะยาวหรือยุทธศาสตร์ไทยแลนด์ 4.0 ที่เน้นการนำนวัตกรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจในทุกมิติและกระตุ้นให้เศรษฐกิจเติบโตแบบก้าวกระโดดบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน (ประชาชาติธุรกิจ, 2562) หลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้น้อยที่สุด สร้างคุณค่าและหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบให้มากที่สุดและปลดปล่อยของเสียออกจากระบบให้น้อยที่สุด (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2564) การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาขยะในพื้นที่ที่เป็นเกาะและชุมชนชายฝั่งขนาดเล็กนับเป็นความท้าทายอย่างมาก หัวใจสำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชน การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ จึงเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ได้หาแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกันในการจัดการขยะ ตลอดจนการพัฒนามาตรการหรือแรงจูงใจทางเศรษฐศาสตร์เพื่อส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลขนาดเล็กในชุมชนที่จะช่วยเพิ่มอัตราการรีไซเคิล นำไปสู่การพัฒนารูปแบบของเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นที่จะเป็นต้นแบบในการจัดการขยะที่ได้มาตรฐานสำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะขนาดเล็ก เป็นโอกาสสำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งมีส่วนร่วมในการลดการรั่วไหลของขยะสู่พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง และสามารถนำไปขยายผลในพื้นที่เกาะอื่น ๆ ในประเทศไทยได้

ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติของประเทศไทย หรือ แรมซาร์ไซต์ ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ จากสำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ เมื่อปี พ.ศ.2545 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547) เป็นบริเวณที่มีหญ้าทะเลมากที่สุดและเป็นถิ่นที่อยู่ของพะยูนซึ่งเป็นสัตว์ทะเลหายาก ซึ่งปัจจุบันมีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2563) เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2562 มาเรียมลูกพะยูนหลงฝูงที่ถูกนำมาเลี้ยงไว้บริเวณเกาะลิบงและเป็นที่รู้จักทั่วประเทศได้ตายจากไป สาเหตุจากการกินเศษพลาสติกเข้าไปจนทำให้ถึงแก่ความตายในที่สุด ความตายของมาเรียมเป็นการตอกย้ำให้ตระหนักถึงปัญหาขยะทะเล (เพชร มโนปวิตร, 2562) ดังนั้น แนวทางสำคัญในการช่วยอนุรักษ์พะยูนและหญ้าทะเลอย่างยั่งยืน คือ การจัดการกับปัญหาขยะทะเลอย่างมีประสิทธิภาพ จุดอ่อนในการจัดการขยะของตำบลเกาะลิบง คือ ยังไม่มีนโยบายและศูนย์กลางในการจัดการขยะในระดับตำบล มีความขัดแย้งของขบวนการเมืองในพื้นที่ทำให้การขับเคลื่อนการจัดการขยะต้นทางบางพื้นที่ไม่เป็นทิศทางเดียว ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมในการคัดแยกและลดขยะต้นทาง โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการคัดแยกขยะ นอกจากขยะในชุมชนแล้วยังมีปัญหาขยะทะเลซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังในพื้นที่ตำบลเกาะลิบงมานาน โดยแหล่งกำเนิดขยะมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยวและบางส่วนเป็นขยะที่ลอยมาจากที่อื่น ทั้งจากชุมชนที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินและถูกพัดพามาจากประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ ยังไม่มีระบบการขนส่งวัสดุรีไซเคิลออกจากเกาะ และโรงกำจัดขยะยังไม่สามารถคัดแยกขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สายสนธิ พงศ์สุวรรณ, 2564) ความสำคัญของพื้นที่เกาะลิบงอีกทั้งแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนกับการจัดการปัญหาขยะ ตลอดจนความสำคัญของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะทะเล โดยใช้รูปแบบของเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับท้องถิ่นซึ่งจะเป็นต้นแบบในการจัดการ

ขยะที่ได้มาตรฐานสำหรับพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะขนาดเล็ก และเป็นโอกาสสำคัญที่ส่งเสริมให้ชุมชนชายฝั่งมีส่วนร่วมในการลดการรั่วไหลของขยะสู่พื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง สามารถนำไปขยายผลในพื้นที่เกาะอื่น ๆ จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง ซึ่งยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง โดยข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เชิงวิชาการ เชิงนโยบาย และ เชิงปฏิบัติการในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแก้ปัญหาขยะ และสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเพื่อการยกระดับการสื่อสารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับหน่วยงานอื่น ๆ ในการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการจัดการขยะทะเลและขยะทั่วไปให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีกระบวนการในการค้นหาพัฒนาแนวทาง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง มีรายละเอียด ดังนี้ 1) การศึกษาด้านเนื้อหา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ทำการศึกษาสภาพปัญหา บริบทการจัดการ การ กลยุทธ์การสื่อสารและแนวทางการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน ศึกษาแนวคิดการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารในการสร้างความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะภายใต้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในการวิจัย 2) การศึกษาในภาคสนาม ได้ใช้พื้นที่ตำบลเกาะลิบงซึ่งมีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะท้อน หมู่ที่ 2 บ้านเกาะมุกด์ หมู่ที่ 3 บ้านมดตะนอย หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา หมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม หมู่ที่ 7 บ้านทรายแก้ว หมู่ที่ 8 บ้านสุโหงบาต เป็นสถานที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง ผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร แกนนำในการดำเนินการสื่อสาร กลุ่มผู้ประกอบการ นักวิชาการด้านการสื่อสารและด้านสิ่งแวดล้อม และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. **ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้กำหนดนโยบายในการสื่อสาร จำนวน 3 คน ได้แก่ ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอานามัน เจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) แผนงานประเทศไทย และ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง 2) แกนนำในการดำเนินการสื่อสาร จำนวน 11 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน 4 คน ผู้นำองค์กรชุมชน 3 คน เจ้าหน้าที่และที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน 3) ผู้ประกอบการ จำนวน 4 คน ได้แก่ ตัวแทนมูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental

Justice Foundation หรือ EJF) จำนวน 2 คน และ ตัวแทนผู้ประกอบการที่รับซื้อของเก่ารายย่อย จำนวน 2 คน
4) นักวิชาการด้านการสื่อสารและด้านสิ่งแวดล้อม และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 3 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านการสื่อสาร จำนวน 1 คน และนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเฉพาะเจาะจง (Purposefully selected) รวมทั้งสิ้น 21 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structured interview) ซึ่งได้พิจารณาทบทวนประเด็นคำถามสัมภาษณ์ ความสอดคล้องของข้อคำถามกับประเด็นที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและดำเนินการปรับปรุงประเด็นคำถามสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่สร้างขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview)

4. การรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นได้ดำเนินการนัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล และยึดหลักจริยธรรมในการวิจัยในคน 2) ได้ดำเนินการนัดหมายวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า จากนั้นจึงทำการเข้าสัมภาษณ์ ระหว่างการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจะมีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนจะทำการสัมภาษณ์ทุกครั้ง 3) หลังสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยนำข้อมูลไปหาข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษา สรุปผลและอภิปรายผล 4) ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน - กันยายน 2566 รวมระยะเวลา 6 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลของบทสัมภาษณ์มาจำแนกเนื้อหาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เรียงเรียงจัดกลุ่มโดยแบ่งแยกกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่ศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจัดระเบียบ วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นข้อสรุป ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยการสร้างข้อสรุปจากการศึกษาและการสัมภาษณ์รวมถึงข้อมูลเอกสารที่ได้มาสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า

1. บริบทการสื่อสาร มีดังนี้ 1) สถานการณ์ขยะทะเล มีแนวโน้มสูงขึ้นโดยแหล่งกำเนิดขยะมาจากกิจกรรมบนบกทำให้มีขยะไหลลงสู่ทะเลรวมถึงขยะที่ถูกพัดพาเข้ามาในช่วงฤดูมรสุม ขยะที่พบส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกและอุปกรณ์ประมงที่ถูกทิ้งลงในทะเล 2) สาเหตุการเกิดขยะมาจากการขาดความเข้าใจและไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการลดและคัดแยกขยะต้นทาง ประกอบกับการจัดการกลางทางและปลายทางยังไม่มีประสิทธิภาพ 3) ผลกระทบ มีทั้งทางตรงและทางอ้อมในเรื่องสุขภาพอนามัย การปนเปื้อนของไมโครพลาสติกในอาหารทะเลและระบบนิเวศ และภาพลักษณ์ของชุมชนเนื่องจากเกาะลิบงเป็นแหล่งท่องเที่ยว 4) แนวนโยบายของรัฐในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติก ระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 การแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติในระดับจังหวัด โดยดำเนินการร่วมกับ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและภาคีเครือข่าย ภายใต้โครงการ “ขับเคลื่อนตรังยั่งยืน ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” นอกเหนือจากหน่วยงานภาครัฐในตำบลเกาะลิบงมีองค์กรเอกชนนำแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะต้นทางเพื่อเพิ่มอัตราการรีไซเคิลและลดการรั่วไหลของขยะสู่ทะเล และพยายามผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น เช่น มูลนิธิอินตามัน องค์กรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) และ มูลนิธิความยุติธรรมเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice

Foundation หรือ EJF) 4) มีการนำหลักการของศาสนาอิสลามมาใช้เพื่อส่งเสริมเรื่องการรักษาความสะอาด โดยโต๊ะอิหม่ามมีบทบาทสำคัญในการชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม จุดเด่นที่สำคัญคือสภาพสังคมที่มีความเป็นพี่น้องกันทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มีชุมชนต้นแบบซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน คือ ชุมชนบ้านมดตะนอยหมู่ที่ 3 แต่ยังไม่สามารถขยายผลจากชุมชนต้นแบบให้ครอบคลุมทั้งตำบลได้ และในบางพื้นที่ที่มีความขัดแย้งของขั้วการเมืองซึ่งมีผลให้การดำเนินการไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และอบต.เกาะลิบงยังไม่จริงจังกับการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 5) ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความตื่นตัวและเข้าใจในประเด็นปัญหาได้เร็ว นำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และมีหน่วยงานราชการจากภายนอกเข้ามาดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในเรื่องการจัดการขยะต้นทางแต่ยังขาดความต่อเนื่อง

2. การจัดการการสื่อสาร มีดังนี้ 1) การวางแผนการสื่อสาร มีการเลือกกลุ่มแกนนำในการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ 2) การวางแผนการใช้สื่อ ดำเนินการผ่านคณะกรรมการการจัดการขยะระดับตำบล มีมูลนิธิอันดามันและ IUCN ช่วยเป็นที่ปรึกษา เน้นการใช้สื่อบุคคลและสื่อที่ชุมชนนิยม เช่น MSN LINE และ หอกระจายข่าว 3) การดำเนินการสื่อสารผ่านคณะกรรมการจัดการขยะระดับตำบล โดยใช้เวทีประชุมประจำเดือนเน้นการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น มีกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านแกนนำชุมชน คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม.ใช้ช่องทางเวทีประชาคม หอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ MSN และ LINE ส่วนการสื่อสารกับภายนอกชุมชนผ่าน Facebook 4) ประเมินผลการสื่อสาร จากการติดตามผลการดำเนินการส่งเสริมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน การพูดคุยถอดบทเรียนและการชั่งน้ำหนักขยะและจัดบันทึกอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินว่าขยะในชุมชนเพิ่มหรือลดเพื่อนำไปสู่การยกระดับการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะต่อไป

3. กลยุทธ์การสื่อสาร มีดังนี้ 1) กลยุทธ์การให้ความรู้ มีเป้าหมาย คือ 1.1) การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเล 1.2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชนและสร้างทีมแกนนำชุมชน 2) กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ เน้นประเด็นที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชนและประโยชน์อันเกิดขึ้นเฉพาะบุคคล คือ การที่ชุมชนสะอาดมีสุขอนามัยที่ดี ท้องทะเลสะอาดขึ้นการปนเปื้อนพลาสติกลดลง ประโยชน์จากการขายขยะรีไซเคิล เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจด้วยการพาไปศึกษาดูงาน 3) กลยุทธ์การใช้สื่อ มีวัตถุประสงค์ 3.1) เพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุด ใช้สื่อบุคคลเป็นหลักและใช้สื่อที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นหรือสื่อที่ประชาชนนิยม 3.2) เพื่อการเข้าถึงทุกกลุ่มทุกระดับโดยใช้ภาษาที่ง่ายตรงประเด็นคำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ 3.3) เพื่อสร้างความไว้วางใจและการเป็นหุ้นส่วน 4) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการทำงาน เริ่มจากกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ก่อนแล้วขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการทำงาน รวมถึงการปลูกฝังกลุ่มเยาวชนเพื่อสร้างเครือข่ายคนรุ่นใหม่ในการทำงานเพื่อชุมชนต่อไปในอนาคต

4. แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร มีดังนี้ 1) การจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการและบูรณาการการสื่อสาร รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารของแกนนำและการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่และการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง 2) การดำเนินการสื่อสาร โดยพัฒนารูปแบบของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง และบูรณาการร่วมกับเครือข่ายรวมถึงการเชื่อมโยงแคมเปญเข้ากับวันสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญเพื่อสร้างความตระหนักและจดจำ เช่น วันทะเลโลก วันพืชมงคลแห่งชาติ 3) ควรมีระบบติดตามประเมินผลการสื่อสารและแผนการประเมินผลการสื่อสารไว้ในแผนการติดตามประเมินผลโครงการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) ต้องมีกระบวนการจัดการความรู้ โดย อบต.เกาะลิบงเป็นหลักร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้กลายเป็นนวัตกรรมจัดการขยะทะเลระดับชุมชนเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนหรือพื้นที่อื่นที่มี

บริบทใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ การปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนโดยนำองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะไปประยุกต์ใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนหรือกิจกรรมในชุมชน ตัวอย่างเช่น กิจกรรม “เด็กแหล่งหอ” และโครงการ “อัลลมะห์ ลิงสะอาดจัง” 5) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ทำความเข้าใจกับทัศนคติและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย โน้มน้าวใจให้เห็นประโยชน์และคล้อยตามด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงที่หนักแน่น สื่อสารอย่างตรงไปตรงมาให้รู้สึกถึงความจริงใจ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมให้เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในพฤติกรรมจัดการขยะที่ถูกต้อง 6) แนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการใช้สื่อให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยออกแบบการสื่อสารที่มีการใช้สื่อที่หลากหลายและสามารถสร้างกระแสสังคมทำให้เกิดการตอบรับและส่งต่อในวงกว้าง 7) แนวทางยกระดับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่ครบวงจร การจับคู่ธุรกิจระหว่างผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิลและผู้ผลิตสินค้า Upcycle เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งอบต.เกาะลิบงควรเข้ามาเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนากิจกรรมในพื้นที่และขยายผลให้ครอบคลุมทั้งตำบล นอกจากนี้ การส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะ ควบคู่กับการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปวัสดุเหลือใช้ โดยเน้นการนำขยะที่สามารถตัดแยกได้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Material Recovery) โดยผ่านกระบวนการ Recycle หรือแปรรูป (Reuse) ซึ่งนอกจากจะลดปริมาณขยะแล้ว หากมีการออกแบบให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นก็สามารถส่งเสริมให้เป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. บริบทการสื่อสาร อภิปรายผลได้ว่า บริบทการสื่อสารของพื้นที่ตำบลเกาะลิบง สภาพการณ์ปัญหาและผลกระทบจากขยะทะเล แนวนโยบายของรัฐ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษามีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิรักษ์ พุกสวัสดิ์ กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการพัฒนาของภาครัฐหรือภาคธุรกิจ ควรพิจารณาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม เช่น ลักษณะของบุคคล ชนชั้นทางสังคม ลักษณะทางสังคม ระบบการเมืองและผลประโยชน์ ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอันสืบเนื่องมาจากความใกล้ชิดและการเข้าถึง ปัญหาข้อมูลข่าวสาร บริบททางสังคม เศรษฐกิจ (อภิรักษ์ พุกสวัสดิ์, 2564) และงานวิจัยของ André, P. B. et al. พบว่า หลักการทั่วไปซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่ดีของการมีส่วนร่วม คือการให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจบริบท (Adapted to the context) ทั้งบริบทของสังคม ค่านิยม วัฒนธรรมของชุมชน มีความเคารพต่อประวัติศาสตร์ความเป็นมาทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน และ การให้ข้อมูลเชิงรุก (Informative and Proactive) ที่เข้าใจง่ายแก่ชุมชนและสาธารณชนที่สนใจโครงการเป็นการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น และ การปรับวิธีการสื่อสาร (Adaptive and Communicative) เนื่องจากประชาชนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความรู้ อำนาจ ค่านิยม และความสนใจ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำให้คนทุกกลุ่มมีความเข้าใจ (André, P. B. et al., 2006)

2. การจัดการการสื่อสาร อภิปรายผลได้ว่า 1) การวางแผนการสื่อสาร ซึ่งยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนการสื่อสารทั้งระบบ แม้ว่าตำบลเกาะลิบงจะมีจุดเด่นคือชุมชนที่เข้มแข็งช่วยเหลือเกื้อกูลกันและส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและมีต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเลและมีเครือข่ายการทำงานที่ถ้อยอยู่แล้ว แต่ยังไม่สามารถขยายผลจากชุมชนต้นแบบจนครอบคลุมทั้งตำบลได้ ส่วนหนึ่งมาจากการไม่ได้วางแผนการสื่อสาร หากวางแผนอย่างเป็นระบบจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพสามารถสร้างการมีส่วนร่วมและหนุนเสริมการดำเนินงานได้ 2) การวางแผนการใช้สื่อ ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการจัดการ

ขยะระดับตำบล เน้นการใช้สื่อบุคคลเป็นหลักและสื่อที่ชุมชนนิยม ทั้งนี้ สื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจ ถ่ายทอดข่าวสารและองค์ความรู้ ดังนั้นการใช้สื่อให้เหมาะสมกับผู้รับสารจึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lin, X. et al. พบว่า บุคคลต้นแบบมีอิทธิพลในการช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของท้องถิ่น โดยระดับการมีส่วนร่วมสูงจะพบในพื้นที่ที่ชุมชนเข้มแข็งระดับเศรษฐกิจดี (Lin, X. et al., 2021) และงานวิจัยของ Monika, S. พบว่า การสื่อสารในการจัดการของเสียระหว่างหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่ใช้ทุกช่องทางทางการสื่อสาร โดยต้องมุ่งเน้นสื่อกิจกรรมในการเข้าถึงประชาชน ผู้อยู่อาศัยเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการของเสียในชุมชน 3) การดำเนินการสื่อสาร โดยคณะกรรมการการจัดการขยะระดับตำบล เน้นการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น มีกลไกในการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านแกนนำชุมชนโดยใช้เวทีประชาคม หอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ MSN และ LINE ส่วนการสื่อสารกับภายนอกชุมชนดำเนินการผ่าน Facebook (Monika, S., 2015) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ เจริญเนตร แสงดวงแข พบว่า การใช้สื่อที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาชุมชนตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคัดเลือกประเด็นนำเสนอ การผลิตสื่อ และคัดเลือกสื่อที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน รวมถึงการประเมินคุณภาพสื่อ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจมองเห็นคุณค่าของชุมชนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (เจริญเนตร แสงดวงแข, 2558) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภิรัช พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ พบว่า การสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้รับสารและผู้ส่งสารในการกำหนดเนื้อหา ประเด็นการสื่อสารร่วมกัน จะทำให้เกิดความดึงดูดความสนใจได้มากขึ้น การพัฒนาด้านการเผยแพร่ ต้องผสมผสานรูปแบบและช่องทางที่หลากหลาย 4) การประเมินผลการสื่อสารโดยประเมินจากความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ปริมาณขยะชุมชนก่อน - หลังดำเนินการสะท้อนผลของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมได้ (อภิรัช พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ, 2563) ทั้งนี้ผลการศึกษาของ ฐิติชญาณ์ บุญโสม และคณะ พบว่า การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง มีการจัดการโดยสถานประกอบการและประชาชน เก็บรวบรวมคัดแยกเพื่อขายต่อให้กับผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิล ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้นำไปจำหน่ายจำนวน 43,131 บาทต่อเดือน การคัดแยกวัสดุรีไซเคิลช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนได้ร้อยละ 39.61 และสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณ 152,236 กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (kgCO₂e) ต่อเดือน ผลการศึกษานี้สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม แม้ไม่มีการติดตามประเมินผลการสื่อสารเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วม (ฐิติชญาณ์ บุญโสม และคณะ, 2565)

3. กลยุทธ์การสื่อสาร อภิปรายได้ว่า 1) กลยุทธ์การให้ความรู้ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเลและการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชนและสร้างทีมแกนนำชุมชนให้มีความรู้และร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kollmuss and Agyeman พบว่า พฤติกรรมสิ่งแวดล้อม เกิดจากแรงจูงใจที่เป็นสถานการณ์ และปัจจัยภายในอื่น ๆ มากกว่าความรู้ แต่ประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และต้องรู้ถึงพฤติกรรมที่ทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในระดับจิตสำนึก (Kollmuss, A. & Agyeman, J., 2002) และทฤษฎีความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติ (KAP) ของ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร ซึ่งให้ความสำคัญกับ 3 ตัวแปร คือ ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทยังเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง โดยหลักการทางจิตวิทยาการสื่อสารสิ่งแวดล้อมมักนิยมใช้ K - A - P ในการทำความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อว่า ความรู้สามารถกระตุ้นให้เกิดความตระหนักหรือเกิดจิตสำนึก และเกิดพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด 2) กลยุทธ์ด้านการโน้มน้าวใจ โดยเน้นประเด็นที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของชุมชนและประโยชน์อันจะเกิดขึ้นเฉพาะบุคคล (สุรพงษ์

โสธนะเสถียร, 2550) สอดคล้องกับแนวคิดของ Mercado, M. ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการบนพื้นฐานของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการพัฒนาแบบทางเลือกเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อม ๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง 3) กลยุทธ์การใช้สื่อ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุด โดยสื่อบุคคลเป็นสื่อที่มีความสำคัญอันดับต้น รวมถึงการใช้สื่อที่ประชาชนนิยมใช้ เช่น MSN Line และหอกระจายข่าว เสียขามสาย 2) เพื่อการเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับโดยใช้ภาษาที่ง่าย ชัดเจน ตรงประเด็นและคำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ และ 3) เพื่อสร้างความไว้วางใจและการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน (Mercado, M., 1999) สอดคล้องกับงานวิจัย สรชัต สุจิตต์ พบว่า กลยุทธ์การสื่อสาร ต้องมุ่งยกระดับการสร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนภารกิจสู่เป้าหมาย การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวและการจูงใจประชาชนด้วยการใช้สื่อที่ได้ผล รวมถึงการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในชุมชน การผสมผสานกันระหว่างสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ที่เหมาะสม ตลอดจนพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยบูรณาการการทำงานหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น 4) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายการทำงาน เริ่มจากกลุ่มที่มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา แล้วขยายผลไปยังกลุ่มอื่น โดยชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันพร้อมทั้งสานความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอเพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่าย ควบคู่กับการแสวงหาพันธมิตรหรือหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการทำงาน รวมถึงการปลูกฝังกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการทำงานเพื่อชุมชนในอนาคต และยังพบว่าชุมชนต้นแบบมีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยมีการจัดการนโยบายการสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและหลักวิชาการ นำไปสู่การใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้พร้อมทั้งโน้มน้าวใจและจูงใจด้วยการลงมือทำสร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของสนับสนุนการรวมกลุ่มทำงานเป็นทีมและเสริมพลังการมีส่วนร่วมด้วยการสานเครือข่ายให้เกิดในวงกว้างทั้งชุมชน (สรชัต สุจิตต์, 2565)

4. แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร อภิปรายได้ว่า 1) การจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายการวางแผนการสื่อสารให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการและบูรณาการการสื่อสาร รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารของแกนนำและการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่ พร้อมทั้งการประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในงานสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaveri, K. et al. พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชน โดยใช้กระบวนการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างการรับรู้ และช่วยขจัดอุปสรรคจากการต่อต้านและทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินตามนโยบาย การสื่อสารในช่องทางที่หลากหลายจะสามารถสร้างการรับรู้ได้อย่างกว้างขวาง 2) การดำเนินการสื่อสาร โดยพัฒนารูปแบบการทำงานของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การแสวงหาความร่วมมือเพื่อต่อยอดการดำเนินงานโดยบูรณาการการทำงานร่วมกับเครือข่าย เพื่อออกแบบกระบวนการทำงานร่วมกันจะทำให้การสื่อสารครอบคลุมและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด รวมถึงการผลักดันในเชิงนโยบายเพื่อเข้าสู่แผนพัฒนาระดับตำบล (Kaveri, K. et al., 2020) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Prabawati, A. et al. พบว่า การเสริมสร้างความสามารถในการจัดการขยะพลาสติกในจาการตาดอนกลางนั้น การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐเป็นความร่วมมือที่เป็นไปได้และยั่งยืนที่สุด ความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระหว่างประชาชนอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินกระบวนการทัศนเศรษฐกิจหมุนเวียน เนื่องจากสามารถแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน 3) การติดตามประเมินผลการ

สื่อสาร จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบมีการถอดบทเรียนเพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้และต่อยอดจนเป็นนวัตกรรมการจัดการ (Prabawati, A. et al., 2023) สอดคล้องกับแนวคิดของ Tufte, T. & Mefalopulos, P. กล่าวไว้ว่า โปรแกรมการสื่อสารที่มีลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ 1) การประเมินการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม (Participation Communication Assessment: PCA) การประเมินสถานการณ์ ค้นหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการสื่อสาร 2) การออกแบบกลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วม (Participatory Communication Strategy Design) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการค้นหาปัญหาจากการวิจัยและหาแนวทางที่ดีที่สุดในการประยุกต์ใช้การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย 3) การปฏิบัติกิจกรรมการสื่อสาร (Implementation of Communication Activities) ซึ่งเป็นขั้นตอนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่วางไว้เพื่อให้เกิดผลที่ต้องการ 4) การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) ซึ่งต้องดำเนินการตลอดทั้งโครงการ (Tufte, T. & Mefalopulos, P., 2009) 4) การให้ความรู้ ควรต้องมีกระบวนการถอดบทเรียนและจัดการความรู้ที่ อบรม. เกาะลิบงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการร่วมกับชุมชน จากนั้นพัฒนาต่อยอดให้กลายเป็นนวัตกรรมการจัดการขยะระดับชุมชน เพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับข้อเสนอจากงานวิจัยของ ชไมกานต์ ดวงแก้ว ซึ่งได้เสนอไว้ว่า การขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs เทศบาลนครนนทบุรีต้องจัดสรรงบประมาณเพื่ออบรมให้ความรู้หลักการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน สำหรับผู้ปฏิบัติงานให้เกิดความรู้ความเข้าใจสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานในเรื่องนี้ได้อย่างจริงจัง รวมถึงการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ด้านการจัดการขยะพลาสติกที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะของสหองค์กรปกครองท้องถิ่น (ชไมกานต์ ดวงแก้ว และอุ๋นเรือน เล็กน้อย, 2564) 5) ด้านการโน้มน้าวใจ ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ชัดเจน และต้องศึกษาหรือทำความเข้าใจกับบริบททัศนคติและความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำมาออกแบบวิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โน้มน้าวใจด้วยเหตุผลข้อเท็จจริงที่หนักแน่นสรุปออกมาให้เข้าใจง่ายเห็นภาพชัด ถึงประโยชน์ร่วมกันของชุมชนและประโยชน์จากรายได้ที่เพิ่มขึ้นกับตนเองและครอบครัวจากการขายขยะรีไซเคิล สอดคล้องกับข้อเสนอของ Mercado, M. ได้เสนอไว้ว่า การจัดการการสื่อสารเพื่อการพัฒนา สิ่งสำคัญที่สร้างแรงจูงใจให้ประชาชน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการในทุกมิติ กระบวนการมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการสื่อสารซึ่งเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจ และความความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร เป็นกลยุทธ์สำคัญเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมหรือชุมชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ไขปัญหานั้นจำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากทุกองค์ประกอบในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง (Mercado, M., 1999) 6) ด้านการใช้สื่อ ควรออกแบบการสื่อสารโดยผสมผสานการใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการรับรู้สูงสุดเนื่องจากประชาชนแต่ละช่วงวัยมีความคุ้นชินและเข้าถึงสื่อแตกต่างกันตามประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และการสื่อสารต้องมีรูปแบบในการสร้างกระแสสังคมอย่างกว้างขวาง เน้นความสวยงามทันสมัยและง่ายต่อความเข้าใจชัดเจนตรงประเด็นและเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับ คำนึงถึงการรับรู้ของผู้รับสารเป็นสำคัญ ตลอดจนการสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความไว้วางใจและเห็นความสำคัญของการเป็นหุ้นส่วนร่วมกัน ดังวิธีที่ กมลรัฐ อินทรทัศน์ ได้เสนอไว้ว่า การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่สามารถส่งผลสู่ความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธีการ คือ 1) วิธีสื่อสารที่แบ่งตามระดับของการมีส่วนร่วม มี 3 ระดับ คือ 1.1) การมีส่วนร่วมระดับเบื้องต้น คือการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารหรือผู้ใช้สาร 1.2) การมีส่วนร่วมระดับที่สูงขึ้น คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง 1.3) การมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย วิธีการที่ 2) วิธีสื่อสารที่แบ่งตามลักษณะของสื่อหรือช่องทางของสื่อ แบ่งเป็น 2 ช่องทาง คือ 2.1) ช่องทางหรือสื่อตามแนวทางแบบเดิมที่ใช้กันทั่วไปคือการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารแบบตัวต่อตัว ที่ทุกฝ่ายมีโอกาสและมี

บทบาทค่อนข้างเท่าเทียมกันในการสื่อสารในสิ่งที่ตนเองต้องการ และเพื่อสร้างสรรค์สังคมร่วมกัน 2.2) ช่องทางหรือสื่อตามแนวทางของเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2564) และ 7) ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงาน ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและมีศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจ โดยประเด็นการจัดการขยะให้เป็นจุดขายที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าประมงและธุรกิจการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และอบต.เกาะลิบง ควรเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนากิจกรรมและขยายผลให้ครอบคลุมทั้งตำบล การส่งเสริมให้ชุมชนแยกขยะ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายและหาทุนสนับสนุนจากภายนอก การขยายช่องทางการตลาดโดยการจับคู่ธุรกิจระหว่างผู้รับซื้อวัสดุรีไซเคิลและผู้ผลิตสินค้า Upcycle เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปการทำสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ โดยเน้นการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชญาน์ บุญโสมและคณะ พบว่า แนวทางที่จะสามารถพัฒนาสู่การจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและสร้างห่วงโซ่คุณค่าให้เกิดขึ้นได้ต้องยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยกำหนดให้เป็นนโยบายของท้องถิ่นและมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ การปรับแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้มีลักษณะเฉพาะตามต้นทุนและศักยภาพการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้าน โดยอบต.เกาะลิบงต้องมีบทบาทเป็นเจ้าภาพหลัก ในการประสานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างการรับรู้ต่อประชาชนและนักท่องเที่ยวต่อการมีส่วนร่วมการจัดการวัสดุรีไซเคิลของเกาะลิบง (วุฒิชญาน์ บุญโสม และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถเขียนเป็นรูปโมเดล ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง

จากแผนภาพ สรุปองค์ความรู้การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล ตำบลเกาะลิบง จังหวัดตรัง มีข้อค้นพบดังนี้ ต้องบูรณาการการทำงานและบริหารจัดการในทุกมิติ โดยองค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทเป็นเจ้าภาพหลัก เพื่อให้กระบวนการสื่อสารสามารถถ่ายทอดลงสู่ระดับชุมชนและครัวเรือน บนพื้นฐานของความเข้าใจในบริบทของชุมชน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะทะเล และให้ความสำคัญกับการจัดการการสื่อสารทั้งระบบ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ซึ่งนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ความรู้ โน้มน้าวใจ และร่วมลงมือทำ สร้างสำนึกในการเจ้าของเป็นหุ้นส่วน สนับสนุนการรวมกลุ่มทำงานเป็นทีมและเสริมพลังการมีส่วนร่วมด้วยการสานเครือข่ายโดยทำงานในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อช่วยกำกับกระบวนการสื่อสารให้บรรลุเป้าหมาย มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบและยกระดับเป็นนวัตกรรมจัดการที่สามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ตลอดจนการขยายความร่วมมือทางธุรกิจและการแบ่งปันผลประโยชน์ให้ชุมชน อันเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้การจัดการขยะทะเลด้วยแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมีความยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) บริบทการสื่อสารของพื้นที่ตำบลเกาะลิบงส่งผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล สภาพการณ์ปัญหาและผลกระทบจากขยะทะเล แนวนโยบายของรัฐ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการศึกษามีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการใช้เศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อจัดการขยะทะเล 2) การจัดการการสื่อสาร ได้แก่ 2.1) การวางแผนการสื่อสาร ซึ่งยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนการสื่อสารทั้งระบบ ยังไม่สามารถขยายผลจากชุมชนต้นแบบจนครอบคลุมทั้งตำบลได้ 2.2) การวางแผนการใช้สื่อ ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการจัดการขยะระดับตำบล เน้นการใช้สื่อบุคคลเป็นหลักและสื่อที่ชุมชนนิยม 3) กลยุทธ์การสื่อสาร ได้แก่ 3.1) กลยุทธ์การให้ความรู้ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญ คือการชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้แนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนมาจัดการขยะทะเลและการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปยังสมาชิกในชุมชนและสร้างทีมแกนนำชุมชนให้มีความรู้และร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงาน และ 4) แนวทางการพัฒนาการสื่อสาร ได้แก่ 4.1) การจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบ จากการกำหนดนโยบายการวางแผนการสื่อสารให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินการและบูรณาการการสื่อสาร รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารของแกนนำและการสร้างนักสื่อสารรุ่นใหม่ พร้อมทั้งประเมินผลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในงานสื่อสาร จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรทำความเข้าใจบริบทของพื้นที่ พัฒนาบุคลากรและเครื่องมือในการสื่อสาร ตลอดจนให้ข้อมูลเชิงรุกที่เข้าใจง่ายแก่ชุมชนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม รวมทั้งปรับวิธีการสื่อสารให้คนทุกกลุ่มมีความเข้าใจ และการผลักดันให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดข้อบัญญัติหรือมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอยที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตาม ผลการบังคับใช้ข้อบัญญัติหรือมาตรการดังกล่าว ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการลงทุนกับภาคเอกชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรทั้งระบบ 2) ควรพัฒนากลไกในการบูรณาการงานสื่อสารร่วมกันโดยมีการจัดการนโยบายการสื่อสารที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการประเมินผลการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) ควรบูรณาการงานสื่อสารร่วมกันตั้งแต่การกำหนดนโยบายการสื่อสารซึ่งจะนำไปสู่การใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อให้ความรู้ โน้มน้าวใจและจูงใจด้วยการลงมือทำสร้างจิตสำนึกร่วมเป็นเจ้าของสนับสนุนการรวมกลุ่มทำงานเป็นทีมและเสริมพลังการมีส่วนร่วมด้วยการสร้างเครือข่ายให้เกิดในวงกว้าง ตลอดจนพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน 4) ควรมีบทบาทเป็นเจ้าภาพหลักในการประสานและสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการขยะตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน และต้องมีกระบวนการจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการ

ขยายผลด้านการสื่อสารและสร้างการมีส่วนร่วมในการผลักดันมาตรการ หรือนโยบายของท้องถิ่นพร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ รวมถึงการปรับแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะให้มีลักษณะเฉพาะตามศักยภาพการจัดการขยะของแต่ละหมู่บ้าน และควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์เชิงรุกในการสร้างการรับรู้ต่อประชาชนและนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการวัสดุรีไซเคิลของเกาะลิบง

เอกสารอ้างอิง

- กรมรัฐ อินทรทัศน์. (2564). หน่วยที่ 3 ยุทธวิธีการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ในเอกสารการสอนชุดวิชาการสื่อสารเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2563). แผนอนุรักษ์พะยูนแห่งชาติ ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2563 - 2565). เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก <https://www.dmcr.go.th/detailLib/4931>
- กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2564). คู่มือการประเมินประสิทธิภาพการประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจหมุนเวียนในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <http://cepas.dpim.go.th>
- เจริญเนตร แสงดวงแข. (2558). การสื่อสารคุณค่าของงานความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่: การใช้สื่อเพื่อการพัฒนาชุมชนตำบลเกาะสาหร่าย จังหวัดสตูล. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชไมกานต์ ดวงแก้ว และอุ๋นเรื่อน เล็กน้อย. (2564). การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของเทศบาลนครนนทบุรี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(9), 252-265.
- ฐิติชญาน์ บุญโสม และคณะ. (2565). การศึกษาแนวทางการจัดการวัสดุรีไซเคิลตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. กรุงเทพมหานคร: องค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (IUCN).
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). ไทยชู BCG โมเดล กระตุ้นรัฐ-เอกชนขับเคลื่อนเศรษฐกิจยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-315858>
- เพชร มโนปวิตร. (2562). ความตายของพะยูน...บอกอะไรกับเรา. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.greenpeace.org/thailand/story/8061/marium-the-famous-dugong/>.
- สรชต์ สุจิตต์. (2565). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนต้นแบบ. ใน คุชฌิณีพันธ์ ปรัชญาคุชฌิณีบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สายสนธิ พงศ์สุวรรณ. (2564). โครงการศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. ภูเก็ต: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม - เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง - ปากน้ำตรัง จังหวัดตรัง. กรุงเทพมหานคร: เอ็นไวร์ คอนเซ็ป.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561- 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2550). การจัดการทางการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- อภิชาต พุกสวัสดิ์. (2564). นวัตกรรมสื่อสารแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชาต พุกสวัสดิ์ และภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ. (2563). การพัฒนานวัตกรรมสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน 30 โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสมุทรปราการในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 13(2), 1-22.
- André, P. B. et al. (2006). Public Participation International Best Practice Principles. from International Association for Impact Assessment. Retrieved July 27, 2021, from <https://www.iaia.org/uploads/pdf/SP4.pdf>
- ASEAN Secretariat. (2021). Regional Action Plan for Combating Marine Debris in the ASEAN Member States Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Kaveri, K. et al. (2020). Waste management communication policy for effective citizen awareness. Journal of Policy Modeling, 42(3), 661-678.
- Kollmuss, A. & Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why Do People Act Environmentally and What Are the Barriers to Pro-Environmental Behavior? Environmental Education Research, 8(1), 239-260.
- Lin, X. et al. (2021). Influence of role models on public participation in household waste separation: An examination of local contextual moderators. Sustainable Production and Consumption, Volume, 27(2021), 1934-1943 .
- Mercado, M. (1999). Development Communication Management. The Journal of Development Communication, 12(2), 13-25.
- Monika, S. (2015). IT systems supporting waste management in communities - an overview of innovative functions. Management Systems in Production Engineering, 4(20), 210-212.
- Prabawati, A. et al. (2023). Strengthening Stakeholder Partnership in Plastics Waste Management Based on Circular Economy Paradigm. Sustainability, 15(5), 1-14.
- Tufte, T. & Mefalopulos, P. (2009). Participatory communication: A practical guide. Washington D.C.: The World Bank.
- World Economic Forum. (2016). The New Plastics Economy Rethinking the future of plastics. Retrieved July 2021, 27, from <https://www.weforum.org/press/2016/01/more-plastic-than-fish-in-the-ocean-by-2050-report-offers-blueprint-for-change/>